

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnit; kysymyksiä ja vastauksia

Inventointi yleisesti

Miksi inventointi on tehty?

Nykyisin voimassa oleva inventointi maisema-alueista on vuodelta 1995. Sen jälkeen tiedot maiseman sisällöstä, erilaisista arvoista ja piirteistä ovat lisääntyneet. Maisemissa on myös tapahtunut muutoksia, jotka on tarpeen kyetä ottamaan huomioon aluevalikoimassa ja rajauksissa.

Ketkä ovat tehneet inventoinnit?

Päivitysinventointi on tehty ympäristöministeriön johdolla. Inventointi on toteutettu maakunnittain ja alueellisista inventoinneista ovat vastanneet elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) tai maakuntien liitot. Alueellisia inventointeja ovat ohjanneet alueelliset ohjausryhmät. Koko hanketta on ohjannut ympäristöministeriön asettama Maisema-alueiden päivitysinventointien ohjaus- ja arviointityöryhmä MAPIO, joka on laatinut myös nyt kuultavana olevan esityksen valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista.

Koska inventoinnit on tehty?

Inventoinnit on tehty maakunnittain vuosina 2010–2014, minkä jälkeen ympäristöministeriön työryhmä on koonnut aineistot ja tehnyt niihin tarkistukset yhteistyössä ELYjen ja maakunnittaisten inventointihankkeiden kanssa.

Millä perusteella inventoitavat alueet on valittu ja arvoitettu?

Päivitysinventoinnissa on tarkistettu vuoden 1995 inventoinnin mukaiset valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Lisäksi inventoinnissa on tarkasteltu rakennettuja kulttuuriympäristöjä, maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden ehdottamia uusia maisemakokonaisuuksia. Alueita arvioitaessa on keskitytty etenkin alkutuotannon, kuten maa- ja karjatalouden, synnyttämiin maisematyyppeihin, rakennusperinnön ja maisemarakenteen edustavuuteen, maiseman ajallisiin jatkumoihin, alueen luonnonarvoihin sekä maiseman esteettiseen laatuun ja nykyiseen elinvoimaisuuteen. Pääosa alueista on maatalouden muokkaamia kulttuurimaisemia, mutta uuteen valikoimaan on otettu entistä paremmin mukaan myös metsä- ja erätalouden muokkaamia kulttuurimaisemia, saaristoelinkeinojen muovaamia kohteita sekä porotalouden luonnehtimia maisemia.

Millä perusteella ja tarkkuudella alueet on rajattu?

Maisema-alueet on rajattu aina tapauskohtaisesti maiseman mittakaavan ja luonteen mukaisesti. Pääasiassa rajaukset noudattavat maastonpeitteen ja -muotojen sekä näkymien rajoja. Joissakin kohteissa mukaan on otettu myös sellaisia paikkoja, jotka linkittyvät maisema-alueeseen toiminnallisesti. Lopulliset rajaukset on tehty paikkatieto-ohjelmilla, joten käsittelymittakaava on vaikuttanut niiden tarkkuuteen. Lähtökohtaisesti rajaukset ovat pikemminkin yleispiirteisiä kuin yksityiskohtaisia.

Miten inventoinneista on tiedotettu?

Inventoinneista on tiedotettu jatkuvasti sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Pääasiallisena tiedotuskanavana on ollut kesällä 2010 avattu internetsivusto www.maaseutumaisemat.fi. Sieltä ilmenevät sekä inventoinnin tavoitteet ja toimintatavat

että julkaistut maakunnittaiset inventointiraportit. Ympäristöministeriön julkaisemaa esitettä on jaettu eri yhteyksissä, esimerkiksi maastotöiden yhteydessä paikallisille asukkaille sekä toimitettu eri organisaatioille, viranomaisille ja yhdistyksille. Ympäristöministeriö järjesti sidosryhmille tiedotus- ja keskustelutilaisuuden inventointien alkaessa. Maakunnallisesta tiedotuksesta ovat vastanneet ELY-keskukset. Lisäksi jotkut maakuntien liitot ovat järjestäneet keskustelu- ja sidosryhmätilaisuuksia inventointeihin liittyen. Inventoinnit ovat olleet esillä valtakunnallisissa, maakunnallisissa ja paikallisissa tiedotusvälineissä, tv:ssä, radiossa, internetissä, sanoma- ja aikakauslehdissä. Inventoinnin kuulemisen ja lausuntokierroksen alkamisesta on tiedotettu muun muassa internetissä, valtakunnallisissa lehdissä, maakuntalehdissä sekä virallisessa lehdessä.

Maisema-alueet ja maisemanhoito

Mihin perustuu maisema-alueen arvo?

Maisema-alueet ovat kulttuurimaisemia, eli ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen tuloksena syntyneitä alueita. Inventoinnissa on haettu elinvoimaisia, luonnonlaatu- ja kulttuuriarvoiltaan monipuolisia maatalousmaisemia ja muiden maaseutuelinkeinojen muokkaamia aluekokonaisuuksia. Inventoinnin pohjana on Suomen maisemamaakuntajako. Sen avulla turvataan, että maan eri osista tulee edustavia kohteita kaikista tärkeimmistä maisematyypeistä. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan vaarakylä ja Etelä-Pohjanmaan lakeus voivat molemmat olla omalla tavallaan maisemiltaan korvaamattoman arvokkaita, eikä niiden arvojen keskinäinen vertailu ole tarkoituksenmukaista. Maisema-alueen arvoa korottaa elinvoimaisuus ja hoidettuna säilyneet viljelymaisemat, elinkeinojen pitkäaikainen jatkuvuus, maisemassa säilynyt perinteinen rakennuskanta ja historialliset piirteet sekä monimuotoinen kulttuurivaikutteinen luonto.

Mitä iloa tai hyötyä on maisema-alueista?

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat maamme hienoimpia kulttuurimaisemia. Ne ovat kunnianosoitus maaseutukulttuurille, maisemanhoidolle ja sille kulttuuriselle perinnölle, jonka myötä ne ovat syntyneet. Arvosta seuraa arvostus. Maisema-alueisiin sisältyy paljon symboli- ja identiteetti-arvoja, jotka ovat merkityksellisiä etenkin paikallisille asukkaille mutta myös vierailijoille. Maisema-alueet ovat myös esimerkkejä siitä miten pitkäjänteisellä maisemanhoidolla on saatua säilytettyä historiasta ja perinteistä kumpuavia arvoja, jotka voivat samanaikaisesti olla sekä yhteiskunnallisesti että visuaalisesti merkittäviä. Maisemat ja niiden hoito voivat tarjota myös uusia näkökulmia eri elinkeinojen kehittämiseksi ja parhaimmillaan toimia aluetaloudellisia vetovoimatekijöinä. Maisema-alueet tuottavat sekä aineellisia että aineettomia ekosysteemipalveluita. Ruuan ja raaka-aineiden tuotanto on konkreettista. Luonnon ja maisemien monimuotoisuus ovat aineettomia, mutta silti suoraan tai välillisesti hyödynnettävissä olevia resursseja.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden tarkoitus on auttaa turvaamaan sukupolvien perintö myös tulevaisuuden menestystekijäksi.

Mitä on maisemanhoito?

Maisemanhoito on kulttuurimaiseman arvojen turvaamista. Perinteisten elinkeinojen jatkuvuus on siinä tärkein ulottuvuus. Maisemanhoidolla pidetään yllä maisemaan liittyviä perustekijöitä kuten viljelymaisemia sekä erityisiä arvotekijöitä kuten perinteistä talonpoikaista rakennuskantaa, karjatalouden muovaamia niittyjä ja hakamaita ja muita maiseman yksittäiskohteita. Maisemanhoito on jatkuvaa työtä, jota tehdään maiseman ylläpitämiseksi. Esimerkiksi jos pellon viljely päättyy, niin alkaa umpeenkasvu, joka vähitellen alkaa vaikuttaa haitallisesti maiseman tilaan ja arvoon. Yleensä maisemanhoito tapahtuu elinkeinoharjoittamisen sivutuotteena, mutta monasti se edellyttää myös tarkoitukseen kohdistettuja erillisiä toimenpiteitä, kuten umpeenkasvaneiden näkymien ja niittyjen raivaamista sekä perinteisten rakennusten ja rakennelmien kunnostamista.

Mitä on maisemamuutos?

Kaikki maisemat muuttuvat. Siihen vaikuttavat sekä luonnon että ihmisen toimintoihin liittyvät prosessit. Maisema-alueille tulee esimerkiksi uutta rakentamista kulloistenkin tarpeiden mukaan. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat säilyttäneet arvonsa, kun uudet toiminnot on osattu sijoittaa maisemakuvaan ja samalla siinä ohessa on osattu vaalia perinteistä ympäristöä.

Onko maisema-alueiden hoitoon mahdollista saada rahoitusta?

Monella nykyisellä maisema-alueella on toteutettu monenlaisia maisemanhoidon ja neuvonnan hankkeita. Rahoitusta on saatu esimerkiksi Leader-hankkeiden kautta. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman rahoituskeinoja on hyödynnetty maisema-alueilla. Maatalouden ympäristökorvausjärjestelmä on yksi näistä. Automaattisesti maisema-alueille ei ole suoraa rahoitusta, mutta monissa rahoitusjärjestelmistä maisema-alueiden arvo otetaan yhtenä tekijänä huomioon rahoituspäätöksiä tehtäessä. Tällaisia ovat muun muassa rakennusperinnön hoidon ja saariston ympäristönhoidon avustukset. Joidenkin maakuntien alueilla on toteutettu mittavia maisemanhoidon hankkeita, joissa on tehty maisemanhoidon suunnitelmia, kartoitettu maiseman arvotekijöitä, toteutettu käytännön hankkeita sekä annettu neuvontaa maisemanhoidon käytännön toimenpiteistä, kuten vanhojen rakennusten kunnostamisesta. Tietoa maisemanhoidon rahoituksista saa muun muassa ELY-keskuksista ja maatalouden neuvontajärjestöistä.

Miten voin hoitaa maisemaa?

Maisema muuttuu jatkuvasti. Muutoksen laatuun on tarpeen kiinnittää huomiota, mikäli halutaan turvata tasapainoiset, historialliset ja ekologisesti kestävät maisemat. Jotta maisemaa voidaan hoitaa ja vaalia, on tärkeää tunnistaa maiseman arvot sekä olennaiset piirteet ja kehityslinjat. Tämän tiedon hankinnassa auttavat maisema-alueille laaditut aluekuvaukset. Maisemanhoidon tueksi on myös laadittu useita oppaita, joista saa opastusta aiheen piirissä. Neuvontajärjestöt tarjoavat maisemanhoidon neuvontaa. Maisemanhoitoon voi hakea hankerahaa tai erilaisia tukia ja avustuksia.

Käytännössä maisemanhoidossa on usein kyse siitä, että maiseman kannalta on parempi korjata vanhaa kuin rakentaa uutta. Jos uutta on tarpeen rakentaa, niin uuden voi sovittaa ympäristöön ja perinteiseen maisemakuvaan.

Mistä saan tietoa maisemanhoidosta?

Maisemanhoidon tueksi laadittuja esitteitä, oppaita, ohjeita ja suosituksia on saatavilla esimerkiksi ympäristöministeriöstä, ELY-keskuksista, maakuntien liitoista ja ProAgriasta. ELY-keskukset organisoivat ja koordinoivat monia maisemanhoitoon liittyviä hankkeita. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmasta saa tietoa maa- ja metsätalousministeriöstä. Maisemanhoitoon saa käytännön opastusta myös Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen maisemanhoidon neuvonnan avulla. Monet muutkin järjestöt edistävät maisemanhoitoa toteuttamalla esimerkiksi talkoita ja monenlaisia muita hankkeita.

Mistä saan tietoa maisema-alueista?

Kattava tietopaketti päivitetyistä maisema-alueista löytyy ympäristöministeriön internetsivustolta ym.fi/maisemakuuleminen. Aineistopakettiin kuuluvat inventoinnin taustamuistio, hankkeen ympäristövaikutusten arviointi, yleiskartta ja alueluettelo sekä kunkin alueen kuvaus ja kartta. Lisänä tarjotaan karttapalvelu, jossa voi verrata vanhoja ja uusia alueita keskenään.

Aiemmasta maisema-alueinventoinnista saa tietoa ympäristöministeriön julkaisemasta Maisema-aluetyöryhmän mietinnöstä (Osa I Maisemanhoito ja Osa II Arvokkaat maisema-alueet). Maiseman muutosta esittelee Muuttuva maalaismaisema -sivusto (www.muuttuvamaalaismaisema.fi/fi/).

Lisätietoa maisema-asioista, kuten valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista, maisemanhoidosta ja maisemien roolista maankäytössä saa ympäristöministeriöstä, ELY-keskuksista ja maakuntien liitoista.

Maisema-alueiden päivitysinventointien eri vaiheista saa tietoa internetsivustolta www.maaseutumaisemat.fi – Sieltä löytyy myös linkkejä alueellisiin inventointiraportteihin.

Maisemanhoitoalueet

Mitä ovat maisemanhoitoalueet?

Luonnonsuojelulain nojalla voidaan perustaa erityisiä maisema-alueita, eli maisemanhoitoalueita. Ympäristöministeriö vastaa valtakunnallisten maisemanhoitoalueiden valmistelusta ja perustamisesta. Suomeen on perustettu neljä valtakunnallista maisemanhoitoaluetta: Skärlandetin, Hyypänjokilaakson, Kairalan–Luiron ja Simon maisemanhoitoalueet.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet osoittavat kulttuurimaiseman arvot, mutta maisemanhoitoalueilla siirrytään pitkä askel eteenpäin: maisemanhoidon yksityiskohtaisempaan suunnitteluun ja toteutukseen sekä alueen valtakunnallisen arvon pitkäaikaiseen turvaamiseen. Maisemanhoitoalueen perustamispäätökseen voidaan tarpeen mukaan ottaa myös alueen suojelua ja hoitoa koskevia määräyksiä. Tähän mennessä perustetuilla alueilla päätöksiin ei kuitenkaan ole kirjattu määräyksiä, vaan niissä on tyydytty vapaaehtoiisiin suosituksiin.

Maisemanhoitoalueita on perustettu, kun paikallisesti on haluttu turvata oman alueen maiseman arvoja tai on haluttu varmistaa maisemanhoitoon soveltuvien resurssien kohdentamista niiden hoitoon. Joillakin alueilla on pidetty tärkeänä virallisista maisemanhoitoalueista koituvaa kotimaista ja kansainvälistä julkisuusarvoa muun muassa matkailun kehittämistä silmällä pitäen.

Miten maisemanhoitoalueen voi perustaa?

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointitiedot ovat tärkein lähtökohta ja perusedellytys uusien maisemanhoitoalueiden perustettaessa. Maisemanhoitoalueen perustaminen on mahdollista, jos paikkakunnan kyläyhdistys hakee sitä ja kunta kannattaa hanketta. Ympäristöministeriö ei lähde näitä alueita valmistelevaan omaehtoisesti.

Perustamispäätöksen ja hoitosuunnitelman laadintaan saa apua ELY-keskukselta. Ympäristöministeriö tukee maisemanhoitoalueiden perustamiseen tähtääviä hankkeita ja perustettujen alueiden toimintaa harkinnanvaraisilla rahasummilla. Niitä voidaan suunnata esimerkiksi alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien laatimiseen, hoidon suunnittelun ja toteutuksen yhteistoimintaan tai yksittäisiin maisemanhoitotoimiin.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden oikeusvaikutukset

Mikä päivitysinventoinnissa muuttuu, mikä ei?

Kuulemisvaiheessa olevalla inventoinnilla päivitetään se, mitkä alueet ovat valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita. Päivitysinventointi sisältää 183 aluetta, kun vuoden 1995 inventoinnissa on 156 aluetta. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden oikeusvaikutuksiin ei tule uuden inventoinnin myötä mitään muutoksia.

Mihin valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden oikeusvaikutukset perustuvat?

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden oikeusvaikutukset perustuvat maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL), jossa säädetään mm. valtakunnallisista

alueidenkäyttötavoitteista (VAT) ja kaavojen sisältövaatimuksista. MRL:n mukaan valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on otettava huomioon kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Vuonna 2008 valtioneuvoston päättämissä valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan seuraavaa:

"Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina."

Yksi näistä VATtien tarkoittamista inventoinneista on valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointi vuodelta 1995. Nyt kuulemisvaiheessa olevan inventoinnilla on tarkoitus päivittää tuo inventointi. Inventoinnin alueet ovat näin ollen VATtien tarkoittamia valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, joiden arvojen säilyminen tulee varmistaa alueidenkäytössä. Tämä on maisema-alueiden oikeusvaikutusten ydin, joka on otettava huomioon mm. kaavoituksessa ja rakentamisessa siten kuin MRL:ssä säädetään.

Miten valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet vaikuttavat kaavoitukseen?

MRL:n mukaan maakuntakaavan ja yleiskaavan sisältövaatimuksena on maiseman vaaliminen. Sisältövaatimusten mukaan näistä kaavoista ei saa myöskään aiheutua maanomistajalle kohtuutonta haittaa. MRL:n mukaan asemakaavan sisältövaatimuksena on se, että rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää. Tämä koskee mm. valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden arvoja.

Maakuntakaavojen laatimisesta ja hyväksymisestä vastaavat maakuntien liitot, kuntakaavojen laatimisesta ja hyväksymisestä kunnat. Kaavoja laadittaessa kuntien ja maakuntien liittojen tulee arvioida kaavassa osoitettavan maankäytön vaikutukset valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin ja varmistaa, että näiden arvot säilyvät. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on osoitettava maakuntakaavoissa, jotka ohjaavat kuntakaavoitusta.

Miten valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet vaikuttavat rakennuslupaprosessiin? Tarvitaanko lupaprosessissa ELY-keskuksen tai Museovirasto lausunto?

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet eivät vaikuta rakennuslupaprosessiin. Rakennusluvasta päättää kunnan rakennusvalvontaviranomainen. Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen ei tarvitse pyytää Museovirastolta lausuntoa. MRL:n mukaan rakennuslupahakemuksesta on pyydettävä ELY-keskuksen lausunto silloin, kun rakennuslupaa haetaan luonnonsuojelulain mukaiselle valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettylle luonnonsuojelun kannalta merkittävälle alueelle tai alueelle, joka maakuntakaavassa on varattu virkistys- tai suojelualueeksi. Tämä lausuntopyyntövelvollisuus ei koske valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita.

Miten valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet vaikuttavat rakennuslupaharkintaan?

Rakennusluvan myöntäminen perustuu MRL:ssä säädettyihin rakennusluvan edellytyksiin. Niiden mukaan lupaedellytykset eroavat hieman toisistaan riippuen siitä, sijaitseeko rakennettava alue asemaakaava-alueella, sen ulkopuolella vai suunnittelutarvealueella. Lupaharkinnassa on otettava kaikilla alueilla huomioon MRL:n säännös, jonka mukaan rakennuksen tulee soveltua rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä täyttää kauneuden ja sopusuhtaisuuden vaatimukset. Näin ollen myös valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet otetaan huomioon rakennuslupaharkinnassa.

Asemakaava-alueella luvan myöntämisen edellytyksenä on, että rakentaminen on asemakaavan mukaista. Suunnittelutarvealueella luvan myöntämisen edellytyksenä on erikseen mainittu, että rakentaminen on sopivaa maisemalliselta kannalta. Maakuntakaavassa tai yleiskaavassa mahdollisesti määrätyt rakentamisrajoitukset on

otettava huomioon. Rakentamisrajoitusten antamisesta päättää kaavoittaja eli kunta tai maakunnan liitto.

Miten valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet vaikuttavat näiden alueiden ulkopuolella?

Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen arvoihin haitallisesti vaikuttava alueidenkäyttö tai rakentaminen tulee sijoittaa maisema-alueen ulkopuolelle ja sellaiselle etäisyydelle, että valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen arvot voidaan turvata. Tätä koskeva arviointi ja harkinta tehdään kaavoituksen ja lupamenettelyiden yhteydessä ao. kaavoista ja luvista vastaavien viranomaisten toimesta. Kaavoihin voidaan mm. sisällyttää näiden arvojen säilymiseksi kaavamääräyksiä. Niistä päättää kaavoittaja eli kunta tai maakunnan liitto.

Miten valtakunnallisesti arvokas maisema-alue vaikuttaa tilanteessa, jossa se on merkitty kaavaan ja ko. alueelle halutaan rakentaa teollisuushalli?

Teollisuushalli vaatii rakennusluvan niin kuin muutkin rakennukset ja siihen sovelletaan normaalia MRL:n mukaista rakennuslupamenettelyä. Kaikissa tapauksissa rakennusluvan myöntämisen edellytyksenä on, että rakennus soveltuu paikalle. Rakennuksen tulee MRL:n mukaan soveltua maisemaan, kuten edellä on selostettu. Soveltuvuudesta päättää kunnan rakennusvalvontaviranomainen rakennusluvan myöntämisen yhteydessä.

Miten valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet vaikuttavat maa-ainesten ottolupaan?

Maa-aineslain mukaan lupa ainesten ottamiseen on myönnettävä, jos asianmukainen ottamissuunnitelma on esitetty eikä ottaminen tai sen järjestely ole ristiriidassa lain mukaisten rajoitusten kanssa. Näiden rajoitusten mukaan aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu kauniin maisemakuvan turmeltumista. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventointia käytetään lupaharkinnassa selvityksenä alueen maisema-arvoista. Maa-aineslain mukaisessa lupaharkinnassa maisema-arvot voivat olla luvan myöntämisen este tai peruste lupamääräysten antamiselle. Lupamääräyksillä voidaan tarvittaessa rajoittaa maa-ainesten ottohankkeesta maisemalle aiheutuvia haittoja. Lupamääräyksin hankkeesta voidaan saada sellainen, että sille voidaan myöntää lupa.

Lupa-asian ratkaisee kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Poikkeuksen muodostavat hankkeet, joihin tarvitaan lisäksi ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa. Sen ratkaisee AVI tai kunta.

Miten valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet vaikuttavat teiden rakentamiseen?

Yleisten teiden rakentaminen perustuu maantielakiin, jonka mukaan tiesuunnittelun tulee perustua kaavaan, jossa tien sijainti ja suhde muuhun alueidenkäyttöön on selvitetty. Tämä koskee myös valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, jotka tulevat näin ollen huomioon otetuksi tiesuunnittelussa kaavoituksen välityksellä.

Yksityisten teiden rakentamisesta on säädetty yksityistielaisissa. Lain mukaan tietä ei saa tehdä, jos tien tekemisestä voi aiheutua huomattavaa luonnon turmeltumista tai ympäristön kulttuuriarvojen vähentymistä taikka muu niihin verrattava yleisen edun loukkaus. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet otetaan tämän säännöksen nojalla huomioon yksityisten teiden rakentamisessa.

Estääkö valtakunnallisesti arvokas maisema-alue tuulivoimarakentamisen myös alueen ulkopuolelle? Kuka tällaisen arvioinnin tekee?

Ei estä, mutta tuulivoimalat on sijoitettava sellaiselle etäisyydelle alueesta, että valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen arvot voidaan turvata. Tarvittavan etäisyyden arvioi kunta tai maakunnan liitto kaavoituksen yhteydessä tai jos kaavaa ei ole, kunta arvioi tarvittavan etäisyyden rakennuslupaharkinnan yhteydessä.

Ovatko avohakkuut kiellettyjä maisema-alueella?

Maisema-alueet eivät estä uudistushakkuita. Maisema-alueilla sijaitsevilla metsätalousalueilla noudatetaan metsälakia. Metsälain mukaan uudistushakkuu on puunkorjuuta, jossa käsittelyalue hakataan avoimeksi alueeksi, eli kyse on käytännössä avohakkuusta. Kunta voi kuitenkin sisällyttää yleiskaavaan maisematyöluvan hakuvelvoitteen metsän hakkuuseen valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.

Rajoittaako valtakunnallisesti arvokas maisema-alue ranta-rakentamista?

Rajoittaa erityisesti silloin, jos rantayleiskaava ja ranta-asemakaava laaditaan pääasiassa loma-asutuksen järjestämiseksi ranta-alueelle. Tällöin on yleis- ja asemakaavoitusta koskevien MRL:n muiden säännösten lisäksi noudatettava MRL:n sisältövaatimuksia, joiden mukaan suunnitellun rakentamisen ja muun maankäytön tulee sopeutua rantamaisemaan ja muuhun ympäristöön ja maisema-arvot otetaan muutoinkin huomioon. Näin ollen rantayleiskaavaa ja ranta-asemakaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen arvojen säilyminen. Rantayleiskaavan ja ranta-asemakaavan laatii ja hyväksyy kunta. Kunta neuvottelee asiasta ELY-keskuksen kanssa MRL:n mukaisesti.

Tarvitaanko kaikkiin viranomaisen lupaa edellyttäviin rakennushankkeisiin ympäristöministeriön tai ELY-keskuksen lupa?

Ei tarvita. Rakennusluvasta päättää kunnan rakennusvalvontaviranomainen eikä rakennuslupaa käsitellä ELY-keskuksessa tai ympäristöministeriössä. Ranta-alueella, jolla ei ole kaavaa, rakentamiseen tarvitaan kuitenkin MRL:n mukainen poikkeamislupa, josta päättää ELY-keskus. Eduskunnassa käsiteltävänä olevan MRL:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen tultua voimaan nämä poikkeamislupa-asiat ratkaisee kunta.

Jos hanke edellyttää ympäristölupaa, siitä päättää ympäristönsuojelulain mukaisesti toimivaltainen viranomainen, joka on hankkeesta riippuen kunta tai AVI.

Valtakunnallisesti arvokkaasta maisema-alueesta voi aiheutua suoria oikeusvaikutuksia maanomistajiin esimerkiksi rakentamisen ja muiden toimenpiteiden lupaharkinnan kautta. Mitä nämä suorat oikeusvaikutukset ovat ja miten ne vaikuttavat käytännössä maanomistajaan?

Maisema-arvojen huomioonottamisen velvollisuus sisältyy useisiin ympäristösäädöksiin, joista tärkeimpiä ovat edellä kuvatut maankäyttö- ja rakennuslaki ja maa-aineslaki. Maanomistajaan kohdistuvat oikeusvaikutukset muodostuvat kaavojen, rakennuslupien ja muiden lupien välityksellä. Näiden osalta toimitaan edellä olevissa kohdissa kuvatulla tavalla.

Yleiskaavoihin voidaan ottaa toimenpiderajoituksia eli maisematyöluvan hakuvelvoite muun muassa puiden kaatoon eli metsän hakkuuseen valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella. Tarkoittaako tämä sitä, että näille alueille tulee maisematyöluvan hakuvelvoite ja siten tästä aiheutuu rajoituksia hakkuuoikeuksille?

Toimenpiderajoituksen ottamisesta yleiskaavaan päättää kaavoittaja eli kunta. Mikäli tällainen toimenpiderajoitus otetaan kaavaan, merkitsee se maisematyöluvan hakuvelvoitetta. Maisematyöluvan edellytyksistä säädetään MRL 140 §:ssä, jonka mukaan maisematyöluva on myönnettävä, jollei toimenpide mm. turmele kaupunki- tai maisemakuvaa. Maisematyöluvan ratkaisee kunnan rakennusvalvontaviranomainen.

Miten velvollisuus ottaa valtakunnallisesti arvokas maisema-alue huomioon vaikuttaa rakennusten purkamiseen?

MRL:n mukaan rakennuksen purkaminen on luvanvaraista vain asemakaava-alueella ja alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimiseksi. Lisäksi yleiskaavassa voidaan määrätä tietyn rakennuksen purkaminen luvanvaraiseksi. Purkamisluvan ratkaisee kunnan rakennusvalvontaviranomainen. Muilla alueilla

purkamisesta on ilmoitettava kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle.
Rakennusvalvontaviranomainen voi perustellusta syystä vaatia purkamisluvan hakemista.

MRL:n mukaan purkamisluvan myöntämisen edellytyksenä on muun muassa, ettei purkaminen merkitse rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- tai muiden arvojen hävittämistä.

Voiko kuka tahansa valittaa rakennusluvasta, jos luvan mukainen rakennushanke sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle tai sen läheisyyteen?

Kuka tahansa ei voi valittaa rakennusluvasta. Valitusoikeudesta rakennuslupapäätöksestä säädetään MRL:ssa eikä valtakunnallisesti arvokas maisema-alue vaikuta valitusoikeuteen. Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue ei ole luonnonsuojelulain mukainen suojelualue, joka vaikuttaisi siihen, kenellä on valitusoikeus.

Kuinka pitkiä ovat valitusten käsittelyajat hallinto-oikeuksissa?

Hallinto-oikeuksissa valitusten käsittelyajat vaihtelevat 8-14 kuukauteen.

Voivatko maisema-alueiden oikeusvaikutukset muuttua valtioneuvoston päätöksenteon jälkeen?

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden oikeusvaikutukset perustuvat MRL:n nykyisiin säännöksiin, eikä niitä ole tarkoitus muuttaa.